

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Уракіна Максима Геннадійовича на тему «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Дисертаційна робота Уракіна Максима Геннадійовича «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» виконана на кафедрі всесвітньої історії та археології історичного факультету Українського державного університету імені М. П. Драгоманова. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Українського державного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 1 лютого 2023 р.).

В результаті аналізу результатів виконання здобувачем ступеня доктора філософії Уракіна М.Г. освітньо-наукової програми, індивідуального плану, розгляду, опрацювання теоретичних та практичних положень дисертаційного дослідження, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертаційного дослідження, а також за підсумками проведення фахового семінару, що відбувся на розширеному засіданні кафедри всесвітньої історії та археології Українського державного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №5 від 18 грудня 2025 р.), визначено наступне.

Актуальність теми дослідження і отриманих результатів.

Здобувач Уракін М.Г. переконливо обґрунтовує актуальність виконаної роботи та важливість наукового опрацювання питань, які є предметом його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасним історичним досвідом досліджень українськими і зарубіжними науковцями колабораціонізму та співпраці населення Житомирсько-Вінницького регіону з нацистським режимом в період окупації у 1941-1944 роках.

Здобувач наголошує на актуальності теми дослідження, оскільки Україна сьогодні переживає геноцидну війну з Росією, яка прагне знищити українську ідентичність та насадити власні культурні цінності. На окупованих територіях створюється нова адміністративна система, поліція та репресивні органи, а колаборанти відіграють значну роль у реалізації цих намірів.

Історичні паралелі з періодом німецької окупації під час Другої світової

війни є очевидними. Тоді нацисти прагнули колонізувати Житомирщину та Вінниччину, переселяючи туди німців та депортуючи місцеве населення. В регіоні встановлювався жорсткий окупаційний режим із залученням до співпраці місцевих колаборантів. Особливу роль у реалізації нацистських планів відігравали етнічні німці, що компактно проживали в регіоні та постраждали від сталінських репресій у 1930-х роках.

Житомирсько-Вінницький регіон став полігоном для втілення колоніальної політики Райху, що робить його важливим об'єктом наукового дослідження. На даний момент відсутнє комплексне вивчення історії колабораціонізму в генеральній окрузі «Житомир» у 1941–1944 роках. Аналіз нацистської окупаційної політики щодо залучення місцевого населення до співпраці сприятиме глибшому розумінню соціально-політичних процесів того часу.

Дослідження цієї теми є актуальним не тільки з історичної, а і з суспільно-політичної точки зору. Аналогії між нацистськими та сучасними російськими окупаційними практиками свідчать про повторення колоніальних стратегій щодо українських земель. Це підкреслює необхідність неупередженого аналізу для розширення знань про механізми окупаційної політики та її наслідки для українського народу.

Дослідженню різних аспектів колабораціонізму та співпраці населення України з нацистським режимом в період окупації у 1941-1944 роках приділяли увагу такі науковці як Коваль М., Грицак Я., Потильчак О., Боляновський А., Зек Б., Салата О., Шайкан В., Семиряга М., Іваненко А., Гончаренко О., Жилюк В., Стельникович С., Гінда В., Гула С., Власенко В., Григорчук П. та інші. Варто зазначити про те що саме сучасна історіографія характеризується найбільш точними науковими дослідженнями, які об'єктивно, без упереджень, розкривають проблематику.

Наукова новизна результатів дисертації.

Дисертаційна робота містить наукову новизну, що представлена автором у вигляді конкретних положень, чітких формулювань і висновків.

У дослідженні на основі сучасних методологічних засад інтерпретації фактологічних даних розкрито та охарактеризовано особливості колабораціонізму та співпраці населення Житомирсько-Вінницького регіону з нацистським режимом в період окупації у 1941-1944 роках.

Зокрема, уперше у вітчизняній історіографії:

– Проведено комплексний аналіз історіографії колабораціонізму та особливостей співпраці місцевого населення з нацистським окупаційним режимом на території Житомирсько-Вінницького регіону у 1941-1944 рр.,

введено до наукового обігу нові архівні документи та матеріали документальних видань;

- Охарактеризовано вплив комуно-більшовицької політики, яку проводили в регіоні в компартійні органи в 1920-1930-ті роки, на психологічну та соціальну готовність населення до співпраці з нацистським окупаційним режимом;

- Здійснено об'єктивний та критичний аналіз впливу нацистської політики в регіоні на життя населення та його готовність до співпраці з окупантом;

- Детально описано сфери та форми колабораціонізму на території Житомирсько-Вінницького регіону;

- Проаналізовано особливості та сфери співпраці місцевих жінок з окупаційною німецькою адміністрацією та досліджено подальшу долю жінок, які в період окупації співпрацювали з окупантами;

- Досліджено процес залучення нацистами місцевого населення до колабораціонізму.

Подальшого розвитку в дисертації Уракіна М.Г. набули:

- вивчення механізму використання нацистськими окупантами колаборантів у здійсненні Голокосту та масових каральних акцій проти місцевого населення і руху опору;

- характеристики особливостей реалізації карально-репресивними радянськими органами заходів направлених на виявлення і покарання колаборантів, після деокупації регіону;

- дослідження колабораціонізму в Житомирсько-Вінницькому регіоні в роки нацистської окупації.

Дисертаційне дослідження виконано грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність). Аргументовано розкрито положення та результати, що характеризують наукову новизну та виносяться автором на захист. Назва дисертації відповідає її змісту.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що його матеріали можуть бути використані для подальших наукових пошуків при вивченні особливостей окупаційного нацистського режиму в Україні, написанні монографій з історії німецько-радянської війни. Матеріал дисертації допоможе у розумінні змісту та форм колабораціонізму та формуванні загальних засад політики українських урядових структур щодо місцевих колаборантів, які погодились на співпрацю з російськими окупантами на захоплених російською армією українських

територіях, виробленню виваженої концепції державної політики щодо реінтеграції населення окупованих територій. Актуалізований історичний досвід дасть змогу вищим і місцевим державним органам влади під час проведення реінтеграції окупованих українських територій, досягти соціальної справедливості у ставленні до місцевого населення та колаборантів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, рекомендацій дослідження.

Дисертація Уракіна Максима Геннадійовича є завершеним науковим дослідженням. Обґрунтованість та достовірність наукових положень та висновків зумовлюються аналізом значного обсягу архівних документів, матеріалів періодичних видань, які дозволили з'ясувати особливості проявів колабораціонізму та співпраці населення Житомирсько-Вінницького регіону з нацистським режимом в період окупації у 1941-1944 роках. Наукові результати дослідження досить обширно висвітлено у наукових публікаціях, які відповідають вимогам, що пред'являються щодо змісту та кількості фахових видань.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Уракіна М.Г. складається зі вступу, чотирьох розділів (одинадцяти підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (573 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок, з них основного тексту – 172 сторінки.

За обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам, що встановлені Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами).

Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації.

Дисертаційна робота Уракіна М.Г. є самостійно виконаною науковою працею, у якій на основі широкого кола літератури та джерел із врахуванням відповідної теоретико-методологічної бази проведено комплексне історичне дослідження проявів колабораціонізму та співпраці населення Житомирсько-Вінницького регіону з нацистським режимом в період окупації у 1941-1944 роках. Аналіз кількості наукових публікацій, повноти опублікування результатів дисертації та особистого внеску здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих самостійно та зарахованих за темою дисертації, засвідчив про те, що результати дисертаційного дослідження, які викладені в роботі, були отримані автором самостійно та повною мірою відображають основні положення та висновки роботи.

Основні наукові положення дисертаційної роботи висвітлено в 10

наукових працях, із них: 4 статті наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз, 6 тез доповідей за матеріалами конференцій.

Основні положення дисертаційного дослідження повністю висвітлені у закордонних, фахових виданнях та обговорені на науково-практичних конференціях.

Перелік та вивчення змісту опублікованих статей та тез доповідей дозволяє визначити, що Уракін М.Г. виконав вимоги Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертаційна робота Уракіна Максима Геннадійовича «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати. Дисертаційну роботу виконано на високому науковому рівні, її результати мають новизну та практичну значимість. Основні положення дисертаційної роботи були опубліковані у наукових періодичних виданнях інших держав, наукових фахових виданнях, оприлюднювались на науково-практичних конференціях. Дисертаційне дослідження відповідає обраній темі, повноцінно розкриває її та підтверджує, що автором було вирішено поставлені у роботі завдання. Здобувачем дотримано вимоги академічної доброчесності та не допущено її порушень під час дослідження. За змістом дисертаційна робота, її наукові результати та висновки відповідають спеціальності 032 «Історія та археологія».

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Уракіна М.Г. «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаю, що:

1. Дисертаційна робота «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.» здобувача Уракіна Максима Геннадійовича відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія».

2. Уракіним М.Г. опубліковано по темі дисертації 10 наукових праць, які розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів та відповідають вимогам Порядку проведення

експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44.

3. Дисертаційне дослідження «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.» здобувача Уракіна М.Г. відповідає вимогам що ставляться для дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

4. Дисертація Уракіна Максима Геннадійовича на тему «Колабораціонізм на території Житомирсько-Вінницького регіону у роки нацистської окупації, 1941-1944 рр.» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент

доктор історичних наук,

професор кафедри всесвітньої історії та археології

історичного факультету

УДУ імені Михайла Драгоманова

Віктор ДОЦЕНКО

Підтверджую
Декан історичного факультету
УДУ імені Михайла Драгоманова